

KAZANIM KAVRAMA ETKİNLİKLERİ LİSTESİ

3. ÜNİTE: 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİ

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
1	11.3.2.	15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİ	3
2	11.3.2.	15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİ	9

4. ÜNİTE: 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
3	11.4.2.	18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ	15
4	11.4.2.	18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ	19

5. ÜNİTE: 20. YÜZYIL FELSEFESİ

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
5	11.5.2.	20. YÜZYIL FELSEFESİ	25
6	11.5.2.	20. YÜZYIL FELSEFESİ	31

3. ÜNİTE: 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİ

Konu	15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi	🕒 40 dk.
Kazanımlar	11.3.2. 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.	
Gerekli Materyaller:	Çalışma kâğıdı	

1. Yönerge

Aşağıda skolastik düşünce ile modern düşüncenin özelliklerinin karşılaştırıldığı bir tablo verilmiştir. Öğrencilerin tabloda boş bırakılan yerlere uygun yargıları yazmalarını sağlayınız.

Skolastik Düşünce	Modern Düşünce
Doğrular, kutsal kitapta hazır hâlde bulunur.	.....
.....	Felsefe doğru bilgiye ulaşmak için bir araçtır.
Devlet yönetiminde kilise söz sahibidir.	.....
.....	Her şey insan içindir.
Felsefe, sadece kilise ve onun temsilcileri olan din adamları tarafından yapılır.	.....
.....	Akıl, gerçekleri kavrayabilir.
Tanrı'nın eseri olan doğayı anlamak için bilim yapılır.	.....

2. Yönerge

Öğrencilerin skolastik düşünce ile modern düşünceyi aşağıda verilen ölçütlere göre karşılaştırmalarını sağlayınız.

► Ele alınan konular bakımından,

Skolastik düşünce, _____ ele alır.

Modern düşünce, _____ ele alır.

► Felsefenin işlevi bakımından,

Skolastik düşünceye göre felsefenin işlevi, _____

Modern düşünceye göre felsefenin işlevi, _____

Doğru bilginin kaynağı bakımından,

► Skolastik düşünceye göre doğru bilgi _____ dayanır.

Modern düşünceye göre doğru bilgi _____ dayanır.

3. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki parçayı okumalarını sağlayınız. Öğrencilerden hümanizm, bilimsel yöntem, kartezyen felsefe ve hukuk felsefesinin tanımlarını parçadan hareketle yazmalarını isteyiniz.

Her alanda egemen olan inanç, skolastik düşünceden modern düşünceye geçişte etkisini kaybetmeye başladı. Bunun sonucunda insan, akıl yoluyla evreni açıklayabilecek bir varlık olarak önem kazandı. Sokrates'ten beri var olan hümanizm anlayışı yeniden benimsendi. Özgür olan insan, doğa ve toplumla ilişkilerinde dinin yerine bilimi koydu. Bilimin önem kazanmasıyla birlikte doğru bilgiye ulaşmayı sağlayacak bilimsel yöntem arayışları da başladı. Skolastik düşünceye damgasını vuran Aristoteles'in tümdengelim yöntemine alternatifler arandı. Bacon, bilimlerin doğru bilgiye ulaşmak için deney ve gözleme dayalı tümevarım yöntemini kullanması gerektiğini savundu.

Yöntem arayışı içinde olan bir diğer yaklaşım da kartezyen felsefedir. Modern düşüncenin temel taşlarından olan kartezyen felsefe, amacının hiçbir şüpheye yer vermeyen en kesin bilgiye ulaşmak olduğunu ortaya koydu ve bunun da ancak matematik ile mümkün olacağını savundu. Ayrıca dinin felsefe, bilim ve toplumsal yaşamın yanı sıra devlet yönetiminde de etkisini yitirmesiyle birlikte "Devlet nedir?", "İyi bir yönetim nasıl sağlanabilir?", "Hukukun temeli nedir?", "İnsanlar aynı haklara sahip midir?" gibi sorulara hukuk felsefesi çerçevesinde yanıtlar aranmaya başlandı.

Hümanizm: _____

_____

_____

Bilimsel yöntem: _____

_____

_____

Kartezyen felsefe: _____

_____

_____

Hukuk felsefesi: _____

_____

_____

4. Yönerge

Öğrencilerin aşağıda verilen metni okuyarak metne yönelik soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

Descartes, doğru bilgiye ulaşmak için kartezyen felsefeyi kullanır. Bu yaklaşım oldukça basittir. Şüphe duymayacağınız sağlam bilgilere ulaşıncaya kadar tüm bilgileri bir kenara atın. Bir çuval elmayı düşünün. Çuvalın içinde çürük elmalar da olduğunu biliyorsunuz ama hangilerinin çürük olduğundan emin değilsiniz. İçinde çürük elma kalmadığından, sadece taze elmalar bulunduğundan emin olduğunuz bir çuval elma elde etmek için ne yaparsınız? Tüm elmaları yere döker, teker teker kontrol edersiniz ve sadece sağlam olduğundan emin olduklarınızı çuvala geri atarsınız. Sonuçta çuvalınızın sağlam elmalarla dolu olduğundan emin olursunuz.

► Parçaya göre kartezyen felsefenin temel amacı nedir?

_____

_____

_____

5. Yönerge

Aşağıdaki metinde N. Kopernik, G. Galileo, F. Bacon ve I. Newton'un bilimsel çalışmalarının 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Öğrencilerin metni okuyarak soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

Skolastik düşünceden modern düşünceye geçişte bir dizi önemli gelişme yaşandı. Bunlardan ilki astronomi alanında görüldü. N. Kopernik, Dünya'nın Güneş etrafında döndüğünü belirterek Güneş merkezli evren anlayışını ortaya koydu. G. Galileo, icat ettiği teleskopla yaptığı gözlemler sonucunda evrendeki tüm olayların matematiksel bir açıklamasının mümkün olduğunu; I. Newton ise yer çekimi yasasına dayanarak evrenin fizikle açıklanabileceğini savundu. Başka bir deyişle bu dönemde yaşayan bilim insanları, evreni açıklamada matematik, astronomi ve fizik gibi bilimlerin kullanılması gerektiğini iddia ettiler. Sonuçta bu sav; Descartes, Spinoza, Leibniz gibi rasyonalist bilgi anlayışını savunan filozofların düşüncelerine kaynaklık etti. Aynı zamanda dinin otoritesinin zayıflamasıyla güç kazanan bilim sorgulanmaya başlandı. Özellikle bilimin yöntemi sorununa cevap arayan düşünürlerden Bacon, bilimde Aristoteles'in yeni bir bilgi vermeyen "tümdengelim" yönteminin bir kenara bırakılarak deney ve gözleme dayanan tümevarım yönteminin kullanılmasını savundu. Bacon'un açtığı bu yoldan giden J. Locke, D. Hume gibi düşünürler ampirist bilgi anlayışının gelişmesini sağladı. Sonuçta Avrupa'da 2-15. yüzyıllar arasında geçen bin üç yüz yıl boyunca dini merkezine alan felsefe, 15. yüzyıldan itibaren yönünü bilime çevirerek bilim felsefesinin ortaya çıkmasına zemin hazırladı.

- Buna göre N. Kopernik, G. Galileo, F. Bacon ve I. Newton'un bilimsel çalışmalarının 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkileri nelerdir?

Ölçme ve Değerlendirme

Çalışma kâğıdındaki sorular öğrencilere ödev olarak verilir.

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Aşağıdaki tabloda verilen yargıların hangi düşünce biçimine ait olduğunu işaretleyiniz.

Yargı	Skolastik Düşünce	Modern Düşünce
İncelediği konuya bilimsel olarak yaklaşır.		
Devlet yönetiminde hukuk kuralları egemendir.		
Felsefenin görevi kilisenin öğretilerini desteklemektir.		
Evren, akla ve deneylere başvurularak açıklanır.		
Felsefe, tümüyle dini konu edinmektedir.		
Felsefe dinin dışında doğayı, insanı ve evreni inceler.		
Birey kendi adına düşünüp kararlar verebilen bir değerdir.		
Her alanda bilim otoritesi söz konusudur.		
Teolojiden bağımsız değildir.		
Evren, dinsel bir bakış açısıyla açıklanır.		
Devlet din kurallarıyla yönetilir.		

2. Parçayı okuyarak aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Skolastik düşünceyi temelden sarsan anlayış, üzerinde yaşadığımız bu dünyanın da gökyüzünde gördüğümüz dünyalar arasında bir dünya olduğudur. Başka bir deyişle bu dünya, yıldızlar arasında bir yıldız, insan da bu yıldızda yaşayan küçük bir varlık durumuna indirilmiş oluyor. Ama bu anlayışta insan aslında küçülmüş olmuyor. Tam tersine daha da önem kazanıyor ve insanın kendi üzerindeki bilinci de güçleniyor. İnsana bu evrene egemen olma olanağı açılıyor. İnsan, artık yalnız tanıyan ve bilen değil aynı zamanda ona egemen olan bir varlıktır çünkü o, bu sonsuz evreni tanıyan bir varlıktır. İnsan bu dünyanın efendisidir. Efendilik ona Tanrı tarafından verilmiş değildir, bu özellik insanın kendisinden çıkar. Öyleyse insanın bu dünyayı ele geçirmesi gerekir.

Skolastik düşüncenin terk edilmesine neden olan temel düşünce nedir?

---

3. Parçayı okuyarak aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Skolastik düşünce ile modern düşünce arasında bir geçiş dönemi olan Rönesans, doğayı büsbütün başka türlü değerlendirecektir. Artık doğa, skolastik düşüncede olduğu gibi yalnız bir dekor, bir sahne değildir; kendisine doğrudan doğruya, hem de büyük bir tutkuyla yönelinen, sırlarla dolu, bilinmeyen büyük bir dünyadır. Rönesans düşüncesi, bilgiye susamışlığını öncelikle bu doğa dünyasında dindirmeye çalışacak, onun bilgisi ile bu dünyada kendini daha güçlü kılacak, kendi özünü doğa dünyasında arayıp bulacaktır.

Rönesans ile hangi alanlarda ne tür değişimlerin gerçekleştiğini yazınız.

---

4. Tabloda filozoflara ait düşünceler verilmiştir. Bu düşüncelerin ilgili olduğu alanı işaretleyiniz.

Filozof	Hümanizm	Kartezyen Felsefe	Bilimsel Yöntem	Hukuk Felsefesi
Galileo, “Doğa olaylarının açıklanması, Aristoteles’in yapıtlarına değil gözlem ve deneye dayanmalıdır.” der.				
Machiavelli’ye göre insan, kendi güç ve iradesiyle kendi hedefine egemen olabilir; kendi kendini zaman içinde yaratıp geliştirebilir.				
Grotius’a göre birtakım haklar insanın doğasında bulunur. Bu haklar, insan doğası gibi her yerde, her dönemde aynıdır. Her insanda ve her toplumda birdir. Bu haklar değişmezdir, Tanrı bile istese onları değiştiremez, tıpkı 2 kere 2’nin 4 olmasını değiştiremeyeceği gibi.				
Descartes, aklını kullanarak tüm bilgilerinden şüphe eden bireyin kesin bilgiye ulaşmasının mümkün olduğunu savunur.				

5. Aşağıdaki parçada yer alan boşlukları öğrendiklerinizden yararlanarak doldurunuz.

Newton, “Doğa bütünüyle maddeden meydana gelmektedir ve maddenin zaman ve mekândaki hareketleri çeşitli güç yasalarıyla belirlenmektedir. Evrende tek bir yasa geçerlidir ve bu, matematiksel formüllerle dile getirilebilir; böylece de evren aslında akıl yoluyla kavranabilir.” der. Bu sözleriyle Bacon, bilgi felsefesinde ..... anlayışının varlık felsefesinde ise ..... anlayışının gelişmesini sağlar. Bacon, “Bilginin en büyük yöntemi deneydir.” sözü ile felsefede ..... anlayışının gelişmesine de kaynaklık eder.

Bu Sayfa Boş Bırakılmıştır

3. ÜNİTE: 15. Yüzyıl-17. Yüzyıl Felsefesi

Konu	15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	11.3.2. 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.	
Gerekli Materyaller:	Çalışma kâğıdı	

- 1. Yönerge** Öğrencilere skolastik ve modern düşüncenin karşıt iki düşünce olduğunu söyleyerek aşağıda karşılaştırmalı olarak verilen insanın evrene ve hayata bakış açısında etkili olan temel özelliklerini incelemelerini ve öğrencilerin bu bilgilere yönelik soruları cevaplandırmalarını sağlayınız.

Skolastik düşüncede dinî değerlere göre insan ve evren yorumlanır. Bu yorumlama işinde Platon (Platon) ve Aristoteles (Aristoteles) gibi önemli düşünürlerin görüşlerinden yararlanır. Felsefe yapmak amaç değil, dinî problemleri açıklayan bir araçtır.

Modern düşüncede ise felsefe yapmak amaçtır. İnsan, aklına güvenerek evreni ve kendisini akla göre sorgulayıp temellendirmelidir.

1. Skolastik sözcüğünün anlamı okul felsefesidir. Orta Çağ'da skolastik felsefe, uzun bir süre okullarda egemen olmuştur. Bu okullarda felsefe adına Platon ve özellikle Aristoteles'in öğretileri okutulmaktaydı. Bu öğretiler, eleştiri süzgecinden geçirilmeden kabul ediliyor ve dinî düşünceleri temellendirmek için kullanılıyordu. Skolastik felsefe, Hristiyan inancı öğretilerini akılla anlaşılır kılma çabasının bir sonucudur. Bu dönemde bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulmamış, doğaya yönelik açıklamalarda Aristoteles'in fizik görüşünde olduğu gibi bazı bilimsel olduğu iddia edilen görüşler, gözlem ve deneye test edilmeden doğru kabul edilmiştir. Skolastik Dönem sonrası bu skolastik düşünceye ait olan tüm unsurlarda değişim yaşanmıştır.

Parçaya göre aşağıdakilerden hangisi "Skolastik Dönem" sonrası ortaya çıkan değişimlerden biri olabilir?

- A) Akıl–inanç probleminde akla olan güven azalmıştır.
B) Platon ve Aristoteles'in görüşlerine bağlılık artmıştır.
C) Kilise ve din adamlarının her alandaki etkisi sürmüştür.
D) Yönetim, ekonomi ve hukuk alanlarında akıl, belirleyici olmaya başlamıştır.
E) Eleştirel bakış açısı yerine felsefi ve dinî otoritelere körü körüne inanma başlamıştır.
2. Bu düşünce, akıl–inanç probleminde aklın tarafında yer almıştır. Aklın ve inancın farklı iki alan olduğu vurgulanmıştır. Eleştirme ya da sorgulama önem kazanmaya başlamıştır. Örneğin skolastik düşüncede "bir atın kaç dişi olduğunu" merak eden insanlar atın ağızını açıp dişlerini saymak yerine bazı filozofların kitaplarına ya da din adamlarının bu konuda söyleyeceği kutsal şeylere körü körüne inanmayı tercih ederken artık yeni olan bu karşıt düşüncede "atın kendisi" gözlem ve deneye konu yapılmıştır.

Parçada söz edilen "bu karşıt düşünce" aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Patristik düşünce
B) Geleneksel düşünce
C) Modern düşünce
D) Dogmatik düşünce
E) Dinî düşünce

2. Yönerge 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesinde öne çıkan görüşlerin “hümanizm, bilimsel yöntem, kartezyen felsefi, hukuk felsefesi” olduğunu belirterek öğrencilerin aşağıda verilen metinlerdeki boşluklara ilgili kavramı yazmalarını sağlayınız.

3. İnsanın özü ile bu dünyadaki yerinin ne olduğunu araştıran çalışmalara ..... adı verilmiştir. Modern insanın yeni dünya ve evren anlayışını ve duygusunu dile getiren bir akımdır. Bu yeni duygu ile insan, dinden bağımsız bir kültür kurmak dünya ve insanla ilgili bir felsefe ortaya koymak ve kültür bilimlerini temellendirmek istiyordu. Bu görüş, insanı MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesinin bakış açısından farklı olarak ele alan ve Antik Yunan felsefesine geri götüren bir yaklaşımdır. İnsanın merkeze alındığı ve aklının öne çıkarıldığı bu yaklaşım, ilkin bugünkü İtalya’da gelişmiştir. Bu coğrafyada yapılan çeviri faaliyetleri ve Antik Yunan düşüncesine dayanan felsefi arka plan, bu görüşün asıl nedenleridir.
4. Skolastik düşüncede insanın kendi aklını kullanmak yerine otorite kabul edilen Platon ve Aristoteles gibi bazı filozofların ve din adamlarının görüşlerini sorgulamadan eleştirmeden körü körüne bağlanmak tercih edilmiştir. Rönesans düşüncesi ise bilimde otorite olmuş kişilerin bilgilerine değil deney ve gözleme yönelmiştir. İşte 15-17. yüzyıl, ...in geliştiği dönemdir. Gözlem, deney, hipotez ve matematiksel ilerleme bilimin yöntem kazanmasına katkı sağlamıştır.
5. Descartes [Dekart (1596- 1650)] felsefesi olarak bilinen ....., doğru bilgiyi açık ve seçik olarak ortaya koymaya çalışan yöntemli bir felsefedir. Descartes, bilgilerden şüphe ederek kendisinden şüphe edilmeyen bilgilere ulaşmaya hedefler. Bu şüphe, bazı sofistlerde olduğu gibi amaç değil, doğru bilgiye ulaşmak için kullanılan bir araçtır. Descartes, her şeyden kuşku duyabileceğini ancak son noktada tüm kuşkularının farkında olduğunu, böylece kuşkularından kuşku duyamayacağını belirterek bu süreci “Düşünüyorum, o hâlde varım.” sözüyle ifade eder. Dolayısıyla insanın akıl yoluyla kesin olan “a priori” bilgilere ulaşabileceğini iddia eder.
6. Rönesans’ta reform hareketleri, devlet ve hukuk üzerine düşüncelerin artmasını sağlamıştır ve bunun doğrultusunda kilisenin gücü giderek azalmıştır. .... konusunda Niccolo Machiavelli [Nikolo Makyeveli (1469- 1527)] ve Thomas Hobbes’un [Tamis Habs (1588- 1679)], Thomas More’un [Tamis Mor (1478-1535)] görüşleri önemlidir. Machiavelli, İtalya’nın güçlü bir hükümdar tarafından yönetildiği zaman ulusal birliğin sağlanabileceğini ileri sürer. Devletin varlığını sürdürmesi için başvurulacak her yolun hukuka uygun olacağını iddia eder. Hukuk, devletin varlığını garanti eden kurallardır. Bu nedenle hükümdarın mutlak güç sahibi olması gerekir.

3. Yönerge Öğrencilerin aşağıda verilen N. Kopernik (Kopernik), G. Galileo (Galile), F. Bacon (Beykın) ve I. Newton’un (Nivtın)’a ait bilimsel çalışmaların 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkilerine değinen metni okuyarak metinle ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.

MODERN DÜŞÜNCEYE DOĞRU

Aristoteles’in (MÖ 384-322) bilim anlayışı sadece İlk Çağ’la sınırlı kalmayıp 17.yüzyıla kadar etkisini sürdürmüştür. Aristoteles’e göre evren, Ay altı ve Ay üstü olmak üzere ikiye ayrılır. Ay altı âlem, yaşadığımız dünyadır ve bu dünya, evrenin merkezindedir. Bu dünyada tüm hareketler doğrusal biçimde olmaktadır. Ay üstü âlemde ise dairesel hareket vardır. Ay altı âlemde değişim niceliksel olarak değil, niteliksel olarak olmaktadır. Cisimlerin nitelikleri değişmektedir. Önemli olan taşın nasıl düştüğü değil, niçin düştüğüdür ve bu araştırılmalıdır. Çünkü tüm cisimler, bir amaca göre hareket etmektedir. 15-17. yüzyıl felsefesi dönemine kadar Aristoteles’in görüşlerinin etkisi altında kalan Ptolemy’un [Batlamyus (MS 85-165)] ileri sürdüğü “dünya merkezli evren” sistemi kabul edilmiştir. Ancak 15. yüzyıldan itibaren Aristoteles’in evren ve fizik anlayışlarına karşı önemli eleştiriler olmuştur.

Kopernik (1473-1543), bu evren anlayışına karşı çıkarak Ay üstü âlemdeki cisimlerle dünyadaki cisimlerin fiziksel özelliklerinin aynı olduğunu savunmuş ve evrenin Dünya merkezli değil, Güneş

merkezli olduğunu belirtmiştir. Bu düşünceler skolastik düşüncelerin sorgulanmasına, yeni fikirlerin doğmasına yol açmıştır. Aynı zamanda insanın merkeze alındığı bir felsefi anlayışın doğmasına da öncülük etmiştir.

Aristotelesçi evren modeline karşı Kopernik’le başlayan eleştiri, Galileo [Galile (1564- 1642)] ile hızla devam etmiş ve Aristotelesçi evren modelini kökten değişime uğratmıştır. Bilimsel çalışmalarını olgu ve gözleme dayandıran Galileo, modern düşüncenin gelişmesine katkı sağlamıştır. Doğayı matematiksel bir dil ile de açıklamaya çalışmış, taşın düşme yasasını matematik ifadelerle formüle etmiştir. Aristotelesçi görüşün aksine taşın niçin düştüğünü değil nasıl düştüğünü açıklamaya çalışmıştır.

Aristoteles’e diğer bir eleştiri de Francis Bacon (1561- 1626) tarafından getirilmiştir. Bacon, Aristoteles’in Orta Çağ boyunca dinî dogmaları temellendirmek için kullanılan kıyas yöntemine (tümdengelim) karşı deney ve gözleme şans veren “tümevarım” yöntemini savunmuştur. Böylece modern düşünce gelişmesini sürdürmüştür. İnsan ve aklına olan güven artmaya devam etmiştir. Bacon, doğru düşünmenin önünde engel olan ön yargılara “idoller” adını verir. Ona göre tümevarım yöntemiyle evrenin doğru bilgisine ulaşabilmek için ilk önce idollerden kurtulmak gerekir. Bacon bu düşünceleriyle bilimsel araştırmanın önünü açmış ve ona yöntem kazandırmıştır. Bununla beraber felsefede empirizm düşüncesinin gelişmesine de destek sağlamıştır.

15-17. yüzyıl felsefesi döneminin düşüncelerinden beslenen Newton (1643- 1727), cisimler nasıl düşer sorusunu Galileo gibi bilimsel açıdan ele almış ve “Kütle Çekim Yasası”nı keşfetmiştir. Aristoteles’in aksine tüm evrende aynı yasaların geçerli olduğunu iddia ederek bilimin evrenselliğini vurgulamıştır. Cisimlerin hareketlerini açıklayan Newton, geleneksel felsefenin metafiziksel açıklamalarını eleştirmiş ve felsefede nesnelere yönelik nedensel açıklamaların gelişmesi ile pozitivizm düşüncesinin gelişimine zemin hazırlamıştır.

Din adamlarının ve özellikle Aristoteles’in görüşleri, yerini yavaş yavaş yeni bir dünya görüşüne bırakmaya başlayacaktır. Bu modern dünya görüşünde insan, birey, akıl ve bilim önemli değerler olacaktır.

7. 15-17. yüzyılda yapılan bilimsel çalışmalarda “en çok eleştirilen düşünür” ve “tartışılan alan” aşağıdakilerden hangisinde doğru bir biçimde verilmiştir?
- A) Aristoteles-fizik
B) Batlamyus-hukuk
C) Kopernik-astronomi
D) Galileo-Matematik
E) Bacon-Fizik
8. 15-17. yüzyılda yapılan bilimsel çalışmalarda aşağıdakilerden hangisi eleştirilen bir görüş değildir?
- A) Evrenin Ay üstü ve Ay altı âlem olarak ikiye ayrılması
B) Nesnelere nasıl değiştiğinin araştırılması
C) Tümdengelim çıkarımının doğru bilgilere ulaştırdığı
D) Nesnelere değişmelerin niteliksel olduğu
E) Ay altı âlemde ve Ay üstü âlemde farklı yasaların geçerli olduğu

9. Aşağıdakilerden hangisi, Kopernik'in bilimsel çalışmalarının 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkisine örnek olarak verilebilir?
- A) Aristoteles'i ilk eleştiren düşünür olması
 B) Güneş merkezli evren tasarımını savunması
 C) Tüm evrende aynı yasaların geçerli olduğunu iddia etmesi
 D) Matematik ve fiziğe önem vermesi
 E) İnsanın merkeze alındığı bir anlayışın doğmasına öncülük etmesi
10. Aşağıdakilerden hangisi, Galileo'nun bilimsel çalışmalarının 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkisine örnek olarak verilebilir?
- A) Doğayı matematik bir dil ile açıklaması
 B) Deney ve gözleme önem vermesi
 C) Taşın düşme yasasını bulması
 D) Skolastik düşünceleri sorgulayarak modern düşüncenin doğmasına öncülük etmesi
 E) Aristoteles'in evren anlayışını eleştirmesi
11. Aşağıdakilerden hangisi, Bacon'nun bilimsel çalışmalarının 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkisine örnek olarak gösterilemez?
- A) Empirizm düşüncesinin gelişmesine destek sağlaması
 B) Tümevarım yöntemini savunması
 C) İdollerini eleştirmesi
 D) Deney ve gözlem yerine dogmalara inanması
 E) Bilginin güç olduğunu vurgulaması
12. Aşağıdakilerden hangisi, Bacon'un bilimsel çalışmalarının 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesi üzerindeki etkisine örnek olarak verilebilir?
- A) Kütle Çekim Kanunu'nu bulması
 B) Aristoteles'in evren anlayışını eleştirmesi
 C) Deney ve gözleme öncelik vermesi
 D) Geleneksel metafiziği eleştirmesi
 E) Pozitivizm düşüncesinin gelişimine katkı sağlaması
13. Kopernik, Galileo, Bacon ve Newton'un ortak özelliği aşağıdaki yargılardan hangisinde verilmiştir?
- A) Modern düşüncesinin gelişimine katkı sağlamışlardır.
 B) Matematik ve fizik bilimlerinin gelişmesini sağlamışlardır.
 C) Deneyden çok gözleme önem vermişlerdir.
 D) Geleneksel felsefe ve dinî düşünceleri savunmuşlardır.
 E) Empirizmi ve pozitivizmi eleştirmişlerdir.

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Skolastik düşünce ile modern düşünceyi karşılaştırınız.
_____
_____
2. 15-17. yüzyılda ortaya çıkan önemli görüşleri yazınız.
_____
_____
3. Sizce 15-17. yüzyıl bilim insanlarının ilki kim olabilir?
_____
_____
4. N. Kopernik, G. Galileo, F. Bacon ve I. Newton'un 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesini etkileyen bilimsel çalışmalarına birer örnek veriniz.
_____
_____
5. *More'un "Ütopya" adlı çalışmasının dayandığı düşünsel kaynakların listesinde Orta Çağ kültürü, Hristiyanlık, Yunan felsefesi, Yeni Dünya'ya yapılan keşif yolculukları vardır. Bunların yanı sıra ne olduğu tam olarak bilinemeyen bir durum daha vardı. İnsanlar yaşamlarında yeni açılımlara hazır olduklarını hissetmekteydiler. Ernst Cassirer'in (Ernst Kasira) belirttiği gibi bu durum tuhaf bir şekilde matematik biliminde görülen negatif, irrasyonel ve karmaşık sayılar gibi konuların gelişmesiyle ilgilidir. Hayali ve var olmayan şeyleri ele alıp bunları gerçek problemleri çözmek için kullanabilme becerisi More'un yaşadığı döneme özgü bir yeniliktir. O, bu yeniliği soyutlama âleminden alarak siyasi ve toplumsal dünyaya taşıdı. More'un bakış açısını yani hayali şeyler hakkındaki görüşlerini, dünya zevklerinden uzak yaşamayı öğütleyen manastır yaşamı değil dünyevi yaşamla kurduğu ilişkiler belirledi.*

Bu parçaya göre More ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Yaşadığı dönemde bu dünyaya yeni pencerelerden bakmaya çalışmıştır.
  - B) Ütopya adlı eserini oluştururken birçok kaynaktan etkilenmiştir.
  - C) Matematik alanındaki soyut çalışmalardan yararlanmıştır.
  - D) Kendisinden önceki geleneksel düşüncelere bağlı kalmıştır.
  - E) Bakış açısında düşsel öğeler ağırlıktadır.
6. *Yeni Dünya, Ütopya'nın yazılışını etkilediği gibi Ütopya da aynı şekilde Yeni Dünya'yı etkiledi. Anlatılan bir hikâyeye göre Ütopya'nın tasviri o kadar gerçekçiydi ki Croydon (Kroydın) Kilisesi'nin saygın bir rahibi, Rowland Phillips (Rovlind Filips) misyoner olarak Ütopya'ya seyahat etmek istedi. Daha ciddi bir hikâye ise 1530 yılında Meksika'ya müfettiş olarak giden Vasco'da Quiroga (Vasko de Giroy) ile ilgili olandır. More'un kitabını okuyan Quiroga, yerlilerin Ütopyalılar gibi yaşıyor olabileceğini düşünür.*

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

- A) Düşsel bir yer olan Ütopya'nın coğrafi bir gerçekliğe kavuştuğu
- B) Ütopya'nın 17.yüzyılda yazıldığı
- C) Ütopya'da birçok olağanüstü hikâyenin yer aldığı
- D) More'un Ütopya adlı eserinin çok fazla okunduğu
- E) Hayali bir yerden söz eden More'un tüm düşünceleri eleştirmesi

Bu Sayfa Boş Bırakılmıştır

4. ÜNİTE: 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ

Konu	18. yüzyıl-19. yüzyıl felsefesi	🕒 25 dk.
Kazanımlar	11.4.2. 18. yüzyıl-19. yüzyıl felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.	
Gerekli Materyaller:	Çalışma kâğıdı	

1. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki tabloda yer alan ifadeleri doğru veya yanlış olmaları açısından değerlendirmelerini ve uygun yerleri örnekte olduğu gibi işaretlemelerini sağlayınız.

18 ve 19. Yüzyıl Felsefesinin Özellikleri	DOĞRU	YANLIŞ
Dil ve edebiyatla ilişkilidir.	x	
Akla önem verilmiştir.		
Felsefi ve edebî eserlerin giderek çoğalması düşünsel zenginliği artırmıştır.		
Felsefi ve edebî eserlerin artması halkın geleneklere bağlanmasına neden olmuştur.		
Edebiyat, insanların kitaplara olan ilgisini artırmıştır.		
Hümanizm doğmuştur.		
Genel olarak toplumu ilgilendiren konular ele alınmıştır.		
Akıl, deney, ilerleme, insan hakları, adalet ve eşitlik gibi kavramlar sık kullanılır olmuştur.		
Geleneksel düşünceye karşı çıkmıştır.		
Edebî eserler, felsefenin halk arasında yayılmasına katkıda bulunmuştur.		
Yeni felsefi akımlar öne çıkmıştır.		
Her türlü probleme yönelik açıklamalar, din ekseninde yapılmıştır.		
Özgürlük düşüncesi öne çıkmıştır.		

2. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki metni okuyarak metne yönelik soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

Bilgi kuramı (epistemoloji), modern felsefeyle birlikte felsefenin temel konusu olmuştur çünkü Descartes, modern felsefeyi en açık ve net bilginin üzerine kurma çabası içine girmiştir. Descartes'ın (1596-1650) bu isteği, bütün modern felsefecileri bilgi kuramı üzerine yoğunlaştırarak insan bilgisinin olanaklarını, insanın neyi bilip neyi bilemeyeceğini ve doğru bilginin nasıl elde edildiğini araştırmaya yönlendirmiştir. Artık bilginin yapısı, doğası, olanağı, sınırları, ölçütleri ve çeşitleri sorgulanmıştır. Bu süreçte John Locke (1632-1704) ve Immanuel Kant (1724-1804), bizim dışımızda var olduğu kabul edilen varlığı bilmeden önce insanın böyle bir varlığı bilip bilemeyeceğini ele almışlardır. Böylece modern felsefeyle birlikte insanın bilme olanağı ve kapasitesi felsefenin temel konusu olmuştur. 18. yüzyılda insan zihninden bağımsız bir dış dünya gerçekliğinin var olduğu ve bu gerçekliğin duyular yoluyla tam olarak bilinebileceği görüşü ağırlık kazanmıştır. Buna karşılık 17. yüzyıl usçuları, asıl bilginin akıl bilgisi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kant, bilgi elde etmeden önce insan zihninin bir analizini yapma gereği duymuştur. Kant'ı böyle bir analize götüren neden, onun insan zihniyle ilgili daha önceki felsefi görüşlerden kuşku duymasıdır.

► Farklı bilgi anlayışlarının ortaya çıkmasının nedenlerini yazınız.

---

3. Yönerge Öğrencilerin aşağıdaki metni okuyarak metne yönelik soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

Locke'a göre bütün insanlar eşit doğmuş olup hiçbir insanın bir diğerini ortadan kaldırma, onu tahakküm altına alma veya bir araç olarak kullanma hakkı yoktur. Eşitlik durumu, her insanın başka birinin iradesine ve otoritesine tabi olmadan kendi doğal özgürlüğünü sağlayacak eşit haklara sahip olmasını ifade eder. Bu yüzden özgürlük eşitlikten çıkar.

Montesquieu'ye göre yasama ve yürütme güçleri aynı kişi ya da kurumda olursa burada politik özgürlük olamaz. Yargı gücü, yasama ve yürütme gücünden ayrılmazsa politik özgürlükten söz edilemez.

Rousseau'ya göre insanın özgür doğduğu ve istediği gibi davranma hakkına sahip bulunduğu yerde sivil toplum, insanı zincire vurmuştur. Rousseau, tüm yurttaşları özgürleştirecek bir düzen yaratmak suretiyle toplumsal düzeni veya politik otoriteyi, doğal özgürlük kaybını yeni ve daha yüksek bir özgürlük türüyle telafi edecek şekilde meşrulaştırma yolunu seçer.

► Filozofların birey ve devlet ilişkisi hakkındaki görüşlerinin ortak noktasını yazınız.

---

4. Yönerge Öğrencilerin aşağıdaki görüşleri okuyarak soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

Ahlaki eylem, sonucuna göre değil onun arkasındaki amaca göre değerlendirilmelidir.

.....

Ahlaki eylem, eylemden etkilenen insanların sayısının çokluğuyla değerlendirilmelidir.

.....

► Yukarıda verilen görüşlerin hangi filozofa ait olduğunu yanlarına yazınız.

Ölçme ve Değerlendirme

Çalışma kâğıdındaki sorular öğrencilere ödev olarak verilir.

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI

1.

<https://www.eba.gov.tr/ders//redirectContent.jsp?resourceId=91ca5ac3bd05de-d9cbbb585de763608&resourceType=1&resourceLocation=2>
linkinde yer alan “Aydınlanmanın Kültürel Etkileri” isimli videoyu izleyiniz.

Videoyu izlemek için karekodu okutunuz.

<https://www.eba.gov.tr/ders//redirectContent.jsp?resourceId=4efe02a97b0521d62b-bebd5108dfe35a&resourceType=1&resourceLocation=2> linkinde yer alan “Fransız İhtilali” isimli videoyu izleyiniz.

Videoyu izlemek için karekodu okutunuz.

İzlediğiniz videolardan hareketle felsefenin ve filozofların rolünü yorumlayınız.

---

2. Aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

Hegel, çevresinde gördüklerinden anlam çıkarmak için yalın ve anlaşılır bir düşünce sistemi oluşturmuştur. O, dünyanın farklı ve çelişkili birimlerin bir toplamı olmadığını söyler. Dış görünüşlerine rağmen bu çelişkili birimler aslında birleşik bir bütünün mutlak parçalarıdır. Hegel'e göre gerçeklik rasyonel olmalıdır. Mantıklı gerçeklere ulaşmak için geçtiğimiz aşamaların gerçekliğin ilerlediği süreçlerle aynı olması gerekir. Bu ilerlemenin anahtarı, diyalektik bir sürecin sonunda daha üstün bir yapıya dönüşen “öz” ya da zekâ kavramlarıdır. Hegel'in diyalektik sürecinin parçaları şunlardır: Önce teziniz “varoluş” ortaya çıkar ve sonra antitezi olan “yokluk”. Tüm bunların sentezi ise “oluş”tur. Tez ve antitez, sentez (oluş) kavramında bir araya gelir.

Tez, antitez ve senteze birer örnek veriniz.

---

3. 18. yüzyıl-19. yüzyıl filozoflarından beş (5) tanesinin adını yazınız.

---

4. Aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

18 ve 19. yüzyıl felsefesinin öne çıkan problemleri

4. ÜNİTE: 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesi

Konu	18. yüzyıl -19. yüzyıl felsefesi	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	11.4.2. 18. yüzyıl-19. yüzyıl felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.	
Gerekli Materyaller:	Çalışma kâğıdı	

1. Yönerge Öğrencilerin aşağıdaki metni okuyarak metne yönelik soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

15-17. yüzyılda hümanizm, bilimsel ve kartezyen yöntem ve hukuk felsefesi gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramların ortaya çıkmasında 15. yüzyıl öncesinde İslam coğrafyasında İbni Sina, Fârâbî ve İbni Rüşd gibi düşünürlerin hem düşünsel hem de bilimsel anlamda önemli eserler ortaya koymuş olmalarının etkisi büyüktür. Batılı bilim adamları, İslam coğrafyasına ait önemli eserleri Latinceye çevirerek yeni sınıflandırmaların ortaya çıkmasını sağladılar. Batılı aydınlar, coğrafi keşifler ve bilimsel gelişmeler sayesinde de kilisenin yanlışlarını ve eksikliklerini fark etmeye başladılar. Bu kavramlar 18-19. yüzyıl felsefesini de önemli ölçüde etkiledi ve döneme “Akıl Çağı” denmesine sebep oldu. Bu dönemi en iyi tanımlayan düşünür İ. Kant’tır (Kant).

1. Aydınlanma Dönemi’nde insan ve doğanın akıl temelinde anlamaya çalışılmasının sebepleri nelerdir? Tartışınız.

---

2. Yönerge Öğrencilerin aşağıdaki metni okuyarak metne yönelik soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

18-19. yüzyıl filozofları genel olarak doğru bilginin varlığını kabul etmişlerdir. Doğru bilgi vardır, demekle birlikte doğru bilginin kaynağı nedir, denildiğinde dönem filozoflarında fikir ayrılıkları meydana gelmektedir. Bu dönemdeki tartışmalar rasyonalizm ve empirizm üzerinde temellenmektedir. Rasyonalizm, akılcılık demektir. Doğru bilginin kaynağı akıldır, ustur diyen bir yaklaşımdır. Bu akımın önde gelen temsilcisi Descartes’tır (Dekart). “Düşünüyorum, o hâlde varım.” ifadesi apaçık, salt akıl ilkeleri ile ortaya çıkmış bir bilgidir. Bu deney öncesi akılla elde edilen “a priori” bir bilgi türüdür. Bu dönemde ilk defa ortaya çıkan empirizm ise bilginin kaynağında akıl değil duyular ve duyusal veriler yani deneyler vardır demektir. Bu görüşü öne süren Locke’a (Lok) göre “İnsan zihni, doğuştan boş bir levha gibidir.” ve “a posteriori” yani deneyden doğan bilgilere sahiptir. Bu dönemde bu iki görüşü uzlaştırmaya çalışan kişi ise Kant’tır. Felsefesinin adı da kriticizmdir.

2. Düşünürlerin görüşlerinin birbirinden farklı olmasının altında yatan sebepler neler olabilir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

---

3. Yönerge

Öğrencilerin 18. yüzyıl-19. yüzyıl felsefesinin öne çıkan problemlerinden biri olan “birey-devlet ilişkisi” ile ilgili bazı düşünürlerin aşağıda verilen görüşlerini okuyarak metne yönelik soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

Locke: Herkesin boyun eğeceği ve herkese eşit yasalar oluşturulmalıdır. Herkesin cezalandırma hakkını kullanmasını önleyecek tarafsız yargıçlar ve yargıcın kararını uygulayacak toplumsal bir güç olmalıdır. Doğal yaşamdan toplum düzenine geçerken insanlar kendi istekleriyle anlaşmaya katılmışlardır. Bu anlaşma, bir devlet olma yolunda toplum üyeleri arasında herkesin herkesle yaptığı bir sözleşmedir. Bu sözleşmenin amacı, karşılıklı güvenlik ve yardımı sağlayacak bir birlik kurmak ve bir yandan da insanın doğuştan sahip olduğu haklarını korumaktır.

Montesquieu (Monteskü): Ona göre özgürlüğün korunması için güçler ayrılığı ilkesi esas olmalıdır. Yasama, yürütme ve yargı bağımsız olmalıdır. Yasalar, yapıldığı toplumun niteliğine göre değişir. İdeal yönetim, halk egemenliğinin esas olduğu cumhuriyettir. Gücün güçle sınırlandırılabilmesinden hareketle devletin temel işlevlerini üç erk düzeyinde (yasama, yürütme ve yargı) ayıran ve bunların rollerini açık bir biçimde çizen ilk düşünürdür.

Rousseau (Russo): Doğal insan, toplumsal yaşama geçişten önce doğal yasalarla yönetilirdi. Özel mülkiyetin ortaya çıkışı toplumsal yaşamı zorunlu kılmıştır. Devlet, insanlar arası sözleşmeden oluşmuş yapay, mülkiyetin yarattığı çatışma ortamını sonlandıracak bir üst kurumdur. Ona göre devlet ne Tanrısal lütfâ ne de halkı özgür olmayan, bir sürü hâline getiren otoriter egemenliğe dayanır. Aksine yurttaşların özgür olarak birleştiği bir egemenlik ancak meşru olabilir.

③ Aydınlanma ile değişen birey-devlet ilişkisi hangi felsefi kavramlar üzerine kurulmuştur? Açıklayınız.

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Kant'ın "Aklını kullanma, cesaretini göster!" sloganı ile başlayan değişime bağlı olarak 18. yüzyılda meydana gelen olayları ve bunlarla birlikte gelişen felsefi görüşleri açıklayınız.

---

2. Kant'ın "Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür." sözü ile ne anlatmak isteğini açıklayınız.

---

3. Tabloda bulunan ifadelerin doğru mu, yanlış mı olduklarını belirleyip ilgili sütuna işaretleyiniz.

İfadeler	Doğru	Yanlış
18. yüzyıl ve 19. yüzyıl felsefesinde monarşiye dayalı devlet fikri ön plana çıkmıştır.		
Locke, liberal (özgürlükçü) bir devlet sistemini öngörmüştür.		
Özgürlük kavramı, Fransız Devrimi sonucunda sıkça kullanılmaya başlanmıştır.		
Özel mülkiyet ile devlet oluşumu arasında herhangi bir ilişki kurulamaz.		
Yasalar, tüm insanlığın ortak iradesiyle oluşmuştur.		
İnsanlar, doğuştan sahip oldukları haklarını korumak için sözleşme yapma ihtiyacı duymuştur.		
Yasama, yürütme ve yargı, güçler ayrılığı ilkesine duyulan ihtiyaçtan doğmuştur.		
Özel mülkiyetin oluşumu ile başlayan çatışmaları önlemek için devlet kurulmuştur.		
Birlik ve beraberlik açısından devletin her türlü gücü elinde bulundurması zorunludur.		

4. Aşağıda verilen Kant ve Bentham'ın (Benthim) ahlakın ilkeleri konusundaki görüşlerini okuyarak ortak ve farklı yönlerini ait oldukları dönemin felsefi özelliklerini de dikkate alarak değerlendiriniz.

I. Kant	J. Bentham
<ul style="list-style-type: none"> Bir eylemin değerini belirleyen kişinin niyeti- dir. Niyette kişisel bir çıkar yoksa o eylem iyidir. Ahlak anlayışı ödev ahlakına dayanmalıdır. Ödev, insanın kendi isteğiyle sorumluluğunu aldığı eylem ile içten ve vicdanı tarafından ve- rilen emirlerdir. Ahlaki eylemin belirleyicisi o eyleme temel olan niyettir, eylemin sonucu değil. Evrensel bir ahlak yasası oluşturulabilir. Bireyin eylemine temel aldığı ilke herkes için yasa olacak şekilde olmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Eylemde niyet değil sonuç önemlidir. Sonuçta bireyin kendisiyle birlikte çoğunluğun faydasına yönelik olan eylem iyidir ve mutlulu- ğu sağlar. İnsan eyleminde haz ve acıyı düşünerek hangisi daha çok fayda getirecekse ona göre hareket eder. İnsanın mutlu olması, çevresiyle de ilgili oldu- ğu için eylemlerde olabildiğince çok insanın faydası düşünülmelidir. Bazen büyük hazlar için küçük acılardan veya büyük acılardan kaçmak için küçük hazlardan vazgeçmek gerekebilir.

5. Aşağıda verilen Kant ve Bentham'ın (Benthim) ahlakın ilkeleri konusundaki görüşlerini okuyarak ortak ve farklı yönlerini ait oldukları dönemin felsefi özelliklerini de dikkate alarak değerlendiriniz.

<ul style="list-style-type: none"> 18-19. yüzyılda varlık üzerine görüşleriyle ünlü olan filozof Hegel'dir. Hegel'e göre varlığın temelinde akılsal bir ilke olan "geist" (gayst) yer alır. Geist; Tanrı, akıl, tin olarak da adlandırılır. Tüm varlıkların ilk formu "geist"tir. Hegel, varlıkların oluşumunu diyalektik yön- temle açıklar. Diyalektik: Karşıt şeylerin çatışarak yeni şeyler oluşturmasının yöntemidir. Buna göre varlıklar tez, antitez, sentez sürecinden (diyalektik) ge- çerek oluşur. Kısaca bir şeyin oluşması için karşıt varlıkların çatışması ve yeni bir senteze ulaşması gerekir. 	TEZ	<hr/> <hr/> <hr/>
	ANTİTEZ	<hr/> <hr/> <hr/>
	SENTEZ	<hr/> <hr/> <hr/>

6. 18-19. yüzyıl felsefesinin dil ve edebiyatla ilişkisi hakkında öğrendiğiniz bilgilerden hareketle aşağıdaki tabloda verilen sütunları sebep ve sonuç ilişkisini gözeterek ok işareti ile eşleştiriniz.

18-19. Yüzyıl Felsefesinin Dil ve Edebiyatla İlişkisi	Felsefe Edebiyat İlişkisinin Sonuçları
Felsefi ve edebî eserlerin çoğalması	Tolstoy (Tolstoy) ve Dostoyevski'nin (Dostoyevski) tanınması
Halkın aydınlanması	Aristokrasinin ortadan kalkması
Voltaire (Volter), Montesquieu, Rousseau, D'Alembert (Dalembert) ve Diderot'un (Didoğ) yazıları	Edebiyatta romantizm akımının ortaya çıkması
Fransız İhtilali sonrası	Düşünsel zenginliğin artması
Aristokrasinin ortadan kalkması, özgür düşüncenin ortaya çıkışı	Realizm akımının ortaya çıkması
İnsan ve toplum gerçeğini anlamaya yönelik akım	Fransız İhtilali
Realizm akımının önemli temsilcileri	Ansiklopedinin ortaya çıkması

Bu Sayfa Boş Bırakılmıştır

5. ÜNİTE: 20. YÜZYIL FELSEFESİ

Konu	20. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	11.5.2. 20. yüzyıl felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.	
Gerekli Materyaller:	Çalışma kâğıdı	

1. Yönerge *Öğrencilerin aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplamalarını sağlayınız.*

Felsefenin bütün çağların en uzununu olan 20. yüzyıldaki gelişim seyrini izleyebilmek, onun başka çağlardaki gelişimini takip edebilmekle kıyaslandığında oldukça zahmetli bir iştir. Bunun en önemli nedeni hem 20. yüzyılda felsefeye katkı sağlayan filozof sayısının hiç olmadığı kadar fazla olması hem de bu filozofların düşüncelerine yön veren sosyal ve politik koşulların farklılığı, çeşitliliği ve yoğunluğudur. 20. yüzyıl; kitle imha silahlarının icadıyla, büyük dünya savaşları ve pek çok bölgesel savaşla, baskıcı devletlerin doğuşu ve yıkılışlarıyla, soykırımlarla, küreselleşmeyle, teknolojinin olağanüstü büyük gelişimiyle ve büyük kitle hareketleriyle karakterize olur. 20. yüzyıl felsefesi de hem 20. yüzyılın koşullarından etkilenen hem de 20. yüzyıla damgasını vuran bir özelliğe sahiptir. 20. yüzyıl felsefe tarihinde bazı filozoflar, modern toplumun sorunları üzerinde durarak bu sorunlara yanıt aramışlar ve felsefi akımların ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Bu dönemde felsefenin kendi doğası ve yöntemiyle ilgili birçok tartışma yapılmış ve felsefe yapmanın yeni yöntemleri önerilmiştir (Cevizci, 2009).

► 20. yüzyılda daha önceki dönemlerde hiç görülmeyen boyutta ve yoğunlukta toplumsal, siyasal ve teknolojik değişimin gerçekleşmesinin felsefe üzerindeki etkileri neler olmuştur?

---

2. Yönerge *Öğrencilerin aşağıdaki metinleri okumalarını sağlayınız. Öğrencilerden bu metinlerde tablodaki düşünce akımlarından hangileri ile ilgili bilgi verildiğini ve bu akımın ele aldığı sorunun ne olduğunu tespit ederek ilgili alanlara yazmalarını isteyiniz.***20. YÜZYIL FELSEFESİ DÜŞÜNCE AKIMLARI**

Fenomenoloji-Hermeneutik-Yeni Ontoloji-Varoluşçuluk-Diyalektik Materyalizm-Mantıkçı Pozitivizm

a) .....: 19. yüzyılda ortaya çıkan ve 20. yüzyılda popüler hâle gelen, insanın doğasını anlamlandırmayı önceleyen bir felsefe akımıdır. Bu akım, insan özgürlüğünü temel alarak insanı davranışlarından sorumlu tutmaktadır. Dünyada yalnız olan insan, acı çekerek ve mücadele ederek kendini belirler. Yaşamına ve kararlarına ilişkin tüm sorumluluk onundur. İnsan her zaman karar vermek ve seçmek durumunda olup yapacağı seçimler de kendi bilincine bağlıdır. İnsan dünyaya fırlatılmıştır, kendisini nasıl yaptıysa öyle olacak, kendi özünü kendisi belirleyecektir (Alkayış, 2020).

Ele Aldığı Problem: .....

b) .....: 20. yüzyıldaki çoğu felsefi gelişme üzerinde etkili olan bu akımın temel konusu öz, yöntemi de özü ortaya çıkarmak için kullanılan paranteze almaktır. Gerçeklik, her zaman kendisine yönelen bilinç tarafından görülen, algılanan ve bilincine varılan bir şeydir. Öyleyse en somut algılardan en soyut matematik formüllerine kadar her şey bilinç tarafından kurulmuştur. Bu nedenle bilinç sistematik olarak incelenmelidir. Hem bildiklerimiz hem de gerçeklik paranteze alınarak dışta bırakılmalı, bilginin nasıl ve hangi süreçlerde oluşturulduğu anlaşılmalı çalışarak salt öze ulaşılmalıdır (Alkayış, 2020).

Ele Aldığı Problem: .....

c) .....: Felsefedeki açık ve seçik olmayan çıkarımlar önemli bir sorun teşkil etmekte olup bunun çözümü için bulanık mantıksal çıkarımların yerine açık seçik mantıksal çıkarımlar oluşturulmalı, dildeki anlam sorunu ortadan kaldırılmalıdır. Bir önermenin anlamı onun doğrulama yönteminde bulunur. Doğrulama olanağı bulunan önermeler anlamlı olarak kabul edilebilir. Metafizik anlatımlar doğrulanabilme ihtimaline sahip olmadığı için anlamsız olarak kabul edilir (Alkayış, 2020).

Ele Aldığı Problem: .....

d) .....: Doğa, toplum ve bilinç konularını evrensel bir varlık anlayışı içinde bütünlük ve bütünlüğün aynı çelişme yasalarıyla geliştiğini ortaya koyar. Gelişme olgusunu genel yasalara bağlar. Bu yasalar karşıtların birliği ve savaş yasası, nicelikten niteliğe ve nitelikten niceliğe geçiş yasası olarak adlandırılır. Bu yasalar evrende var olan her şeyin bizzat nasıl değişip geliştiğinin, karşıtlıkların birdenbire dönüşümlerle nasıl aşıldığının, eskinin yıkılıp yeninin nasıl oluştuğunun anahtarını verir (Hançerlioğlu, 1985).

Ele Aldığı Problem: .....

e) .....: Belirli anlam ve bütünlükleri yorumlama ve anlama sanatıdır. Temsilcilerinden Dilthey'in temel amacı, tinsel bilimlerle doğa bilimlerinin sınırlarını belirlemek ve tinsel bilimlerin felsefi temellerini betimlemeye çalışmaktır. Bu akımın diğer temsilcisi Gadamer ise anlamamanın şartlarını sorgular. Ona göre anlama, insanın var olma şeklidir. Anlama, verilmiş herhangi bir şeyin karşısında gösterilen öznel bir davranış değil anlaşılacak şeyin varlığına ait olmak demektir (Topakkaya, 2007).

Ele Aldığı Problem: .....

f) .....: Bütün felsefi sorunların temelinde "ontolojik yapı"nın olduğunu kabul eder. Önümüzde sayısız duran ve çokluk teşkil eden varlığın, aynı zamanda bu çokluğu ve çeşitliliği içinde taşıyan bir birliğin ve bütünlüğünün olduğunu savunur. Bu bütünlüğü ya da birliği sağlayan şeyse var olanın tabakalı bir yapıya sahip olmasıdır. Çünkü varlık, birbiri üstüne yükselen tabakalara ve bu tabakaların kategorilerine sahiptir. Bu tabakalar; cansız, canlı, ruhsal ve tinsel olmak üzere dört katmanlı bir yapı ortaya koyar (Çelebi, 2014).

Ele Aldığı Problem: .....

Öğrencilerin tablodaki ifadelerin hangi felsefecilerle ilgili olduğunu tespit etmelerini ve uygun yerleri işaretlemelerini sağlayınız.

İFADELER	FELSEFECİLER									
	Hasan Ali Yücel	Nusret Hızır	Hilmi Ziya Ülken	Takiyettin Mengüşoğlu	Macit Gökberk	Nurettin Topçu	Aydın Sayılı	Mübahat Türker Küyel	İonna Kuçuradi	Uluğ Nutku
Bütün çalışmalarını bilimle ilgili yapmış, bilim tarihi ve özellikle de Türk-İslam medeniyetindeki bilim faaliyetleri temel uğraşı olmuştur.										
Sartre'in özgürlük anlayışını eleştirmiş, özgürlük problemini varoluşçu felsefenin bakış açısı çerçevesinde ele almıştır.										
Felsefenin doğusunda insanın doğaya duyduğu saygılı şaşkınlık önemli bir etkiye sahiptir.										
Felsefeyi varlık sorunuyla ilişkilendirmiş, felsefenin konusunun var olan her şey üzerinde tahlilci ve tenkitçi düşünce olduğunu belirtmiştir.										
Felsefenin, felsefe ve bilimin ortaya koyduğu önermeleri çözümlenmeye uğraşan analitik felsefeden ibaret görülmesinin yanlış olduğunu, diyalektik yöntemin de göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmiştir.										
Birçok farklı üniversitede görev aldığı için kendi tabiriyle "gezgin filozof" olarak tanınmıştır.										
Felsefeden yalnız teorik bir aydınlanma değil pratik düzenimizin ışığa çıkan yollarını da bize göstermesini bekleriz, felsefe hayatımıza rehberlik etmelidir.										
İnsan doğası ruh, irade ve imandan oluşur. İnsan, bu doğasını yıkmayacak kadar tutku duygusu da taşımalıdır çünkü böylesi bir tutku onu sonsuz olana yönlendirir. Bu durum, insanın sonsuzluk arayışıdır.										
Hürriyeti insan ve toplum için "bir ideal, kavuşulacak bir yer, bir hedef" olarak belirlemiştir.										
Antropoloji koymuş, insanı ruh ve bedene ayırmayarak somut bir bütün olarak ele almıştır.										

Ölçme ve Değerlendirme

Çalışma kâğıdındaki sorular öğrencilere ödev olarak verilir.

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Tablodaki ifadelerden 20. yüzyıl felsefesi ile ilgili olanları işaretleyiniz.

Birçok yeni felsefi akım ortaya çıkmıştır.	
Ele alınan konuları inanç sistemlerine bağlı olarak açıklama çabası görülür.	
Gerek yetişen filozof sayısı gerekse ortaya konan ürün açısından kısır bir dönemdir.	
Dil ve mantık alanındaki çalışmalara ilgi artmıştır.	
Felsefe tarihine yön verecek büyük sistemlerin oluşturulmasına özen gösterilmiştir.	
Yoğun bir şekilde yaşanan sosyal ve siyasal gelişmeler felsefe yapmayı zorlaştırmıştır.	
Tartışma ve yorum bolluğu düşünce üretiminde verimliliği artırmıştır.	
Klasik felsefe geleneğindeki yöntem anlayışına bağlı kalınmıştır.	
İçinde bulunulan çağın toplumsal ve siyasal gelişmelerinin etkisinde kalınmıştır.	
Felsefi çalışmalarda belirli alanlara ve konulara yönelik uzmanlaşma ön plandadır.	

2. 20. yüzyılda yaşanan savaş ve acıların varoluşçu felsefenin doğuşu üzerinde nasıl bir etkisi olmuştur?

---

3. Mantıkçı pozitivizme göre bir önermenin anlamlı kabul edilmesinin hangi koşula bağlı olduğunu ve metafizik önermelerin anlamlı kabul edilmemesinin sebebini bir örnek üzerinden açıklayınız.

---

4. Paranteze alma yöntemini bir örnek üzerinde açıklayınız.

---

5. Diyalektik materyalizm, varlıklardaki değişim ve gelişimi nasıl açıklar?

---

6. Türkiye'de felsefi düşünceye katkısı olan isimlerin öne çıkan özelliklerini aşağıdaki boş alanlara yazınız.

HASAN ALİ YÜCEL	TAKIYETTİN MENGÜŞOĞLU	HİLMİ ZİYA ÜLKEN	MACİT GÖKBERK
↓	↓	↓	↓
MÜBAHAT TÜRKER KÜYEL	İONNA KUÇURADI	NURETTİN TOPÇU	AYDIN SAYILI
↓	↓	↓	↓

Bu Sayfa Boş Bırakılmıştır

5. ÜNİTE: 20. Yüzyıl Felsefesi

Konu	20. yüzyıl felsefesi	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	11.5.2. 20. yüzyıl felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.	
Gerekli Materyaller:	Çalışma kâğıdı	

1. Yönerge Öğrencilere “her çağın düşünce biçiminin ve felsefesinin o çağa ait sosyal ve kültürel yapıdan etkilendiği dolayısıyla 20. yüzyılda yaşanan büyük değişimlerin de bu çağın düşüncelerini ve felsefesini etkilediği” açıklamasını yapınız. Aşağıda verilen metni okumalarını ve soruları cevaplamalarını sağlayınız.

20. YÜZYIL VE FELSEFE

20. yüzyılın düşünce ve felsefesini etkileyen iki temel özellik bulunmaktadır. Bunlardan birincisi iki büyük dünya savaşının bu yüzyılda yaşanmasıdır. Bu savaşların ortaya çıkardığı sosyal ve psikolojik atmosfer mutluluğa, özgürlüğe ve barışa ilişkin çeşitli düşünceler ortaya çıkarmıştır. Barış, hürriyet, ahlak, değerler, kültür, insan, sevgi ve sınıfsız topluma dair düşünceler bu dönemde ön plana çıkmıştır. İnsanı mutluluğa taşıyan düzen arayışları ve adil paylaşım talepleri yeni felsefi fikirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. 20. yüzyılın ikinci önemli özelliği ise bilim ve teknolojinin toplumsal hayatı, düşünceyi ve felsefeyi derinden etkilemesidir. Bilimsel alanlar çoğalmış ve teknoloji insanlığın hayatını etkileyen temel parametre olmuştur. Bunun yansıması olan çoğulculuk, öznelleşme ve bireysellik olguları ise toplumları önceki dönemlerden farklı bir iklime taşımıştır. Dönemin filozofları, bu yaşananlar üzerinde felsefi tartışmalar yaparak 20. yüzyılın felsefesini şekillendirmişlerdir.

1. 20. yüzyılın düşünce ve felsefesini etkileyen temel özellikler nelerdir?
2. 20. yüzyılın temel özellikleri hangi felsefi düşünceleri ortaya çıkarmıştır?

2. Yönerge Öğrencilerin tabloda verilen 20.yüzyıl felsefesinin temel özellikleri, problemleri ve ana akımları ile ilgili bilgileri okuyarak ilgili soruları cevaplandırmalarını sağlayınız.

TEMEL ÖZELLİKLER	Bilim ve teknoloji başta olmak üzere yeni alanlarla ilgili açıklamalar getirilmiş; felsefede uzmanlaşmalar, belli alanlarda derinleşmeler, yeni yöntemler ve yeni akımlar ortaya çıkmış; sembolik mantık çalışmaları yoğunluk kazanmış, dil felsefesi ve bilim felsefesi gelişmiş, felsefe evrensel çapta yaygınlık kazanmıştır.	
PROBLEMLER	Gerçeklik/görünüş problemi, yorum problemi, varoluş/öz problemi, değişim problemi, metafizik bilgi problemi, varlık problemi.	
AKIMLAR	TEMSİLCİLER	GÖRÜŞLER
Fenomenoloji	<ul style="list-style-type: none"> • Edmund Husserl (Edmund Hussar)	Bu akıma göre felsefenin konusu zaman üstü ve zaman dışı “öz”lerin anlaşılmasıdır. Bu akımda fenomen, duyuşsal alanın nesnelere olarak ele alınır. Fenomenler nesnenin kendisi değil, onun insan zihnine konu olan şeklidir. Bireysel deneyimler, nesnelere yönelen bilinçle ortaya çıkar. Bu bilinç, fenomenolojik yöntemle nesnelere özünün bilgisini bilmeyi yani anlamları bulmayı gerçekleştirir. Akıma göre fenomenlerin özünü bilmek için “tarih, varoluş ve ide” paranteze alınmalıdır. Yani önce edinilmiş bilgilerden, ön yargılardan ve rastlantısal özelliklerden uzaklaşmalıdır.

AKIMLAR	TEMSİLCİLER	GÖRÜŞLER
Hermeneutik	<ul style="list-style-type: none"> • Wilhelm Dilthey (Vilhem Diltay) • Hans Georg Gadamer (Hans Georg Gadama) 	<p>Bu akım, insanın söz ve eylemlerinin oluşturduğu ürün ve yapıların anlamına yönelik yorumlamaya dayanmaktadır. Akıma göre doğa bilimleri dışsal, tinsel bilimlere ise içsel bilgilerdir. Yaşanan her dönemin kendi tinselliği bulunmakta ve bu tinsellik dilde kendine has anlamlar oluşturmaktadır. Akım, tarihsel bir dönemi veya tarihsel bir olayı anlayabilmek için o dönemin tinsel yapısının dile yüklediği anlamları bilmek gerektiğini söylemektedir.</p>
Varoluşçuluk	<ul style="list-style-type: none"> • Soren A. Kierkegaard (Şan Kirkegard) • Friedrich Nietzsche (Fridrih Niçe) • Karl T. Jaspers (Karl Yaspas) • Jean-Paul Sartre (Jan Pol Sartr) 	<p>Bu akıma göre insanın temel sorunu bilgi ve bilmek değil, varoluşun kendisidir. Varoluş, hiçbir zaman hazır değildir; oluş içinde olan insan, sürekli yeni kararlar alıp seçimler yaparak kendini yeniden sentezlemektedir. İnsanın seçim yapabilmesi özgür oluşundan kaynaklanmaktadır. Özgürlük ise seçimlerin sonuçlarının sorumluluğunu almayı gerektirir. Modern insanın değerlerinin dayandığı ilkeler çökmüştür. Bu anlamda hem modern dünyanın düşünce yapısı hem de materyalist ve idealist felsefeler varlığı açıklama konusunda yetersiz kalmaktadır. Bilimler insanın varoluşunu açıklayamamakta, buna karşın felsefe insanın öznel varoluşunu açıklayabilmektedir. Varoluş, özden önce gelmektedir. İnsan, önceden belirlenmiş bir özle dünyada bulunmamakta, seçimleriyle kendini oluşturmaktadır.</p>
Diyalektik Materyalizm	<ul style="list-style-type: none"> • Karl Marx (Karl Marks) • Friedrich Engels (Fridrih Engels) 	<p>Akım, varlığın temelinde maddeyi görmektedir. Diyalektik; düşünce, doğa, toplumsal hareketler ve değişimin temelidir. Toplumda ekonomik üretim ilişkileri maddi unsurlar olarak altyapıyı (temel) oluştururken siyaset ve hukuk gibi kurumlar ise üstyapıyı oluşturmaktadır. Akıma göre altyapı, üstyapıyı şekillendirmektedir.</p>
Mantıkçı Pozitivizm	<ul style="list-style-type: none"> • Mantıkçı Pozitivizm • Moritz Schlick (Moitz Şilik) • Rudolf Carnap (Rudolf Karnap) • Alfred N. Whitehead (Alfred Vaythed) 	<p>Akıma göre bilimsel bilgiler, gözlemlenebilir olgu durumlarına dayanan basit mantıksal önermelerle kurulmalıdır. Olgusal olmayan ifadeler ile deney ve gözlemin dışında kalan dilsel/mantıksal önermeler anlamsızdır. Deney ve gözlem alanıyla metafizik önermeler ayrılmalıdır. Mantık ve matematiğin önermeleri metafiziksel olmadıkları için doğrulukları veya yanlışlıkları ortaya konabilir.</p>

AKIMLAR	TEMSİLCİLER	GÖRÜŞLER
Yeni Ontoloji	<ul style="list-style-type: none"> Nicolai Hartmann (Nikolay Hatman)	Akım, mantık yöntemine dayalı olarak ortaya konulan görüşlerin hakikatle örtüşme noktasında problemlili olduğunu ifade etmektedir. Mantıksal açıdan doğru olan her durum gerçeği vermeyebilir. Bu anlamda felsefede mantığa dayalı yöntemlerin çalışmaları zayıftır. Bilginin doğasının bilinmesi için ontolojiye (varlık bilimi) ihtiyaç vardır. Varlık, madde ve ruhtan oluşmaktadır. Tinsel, ruhsal, organik ve inorganik olmak üzere dört temel katmana ayrılan varlıkların kendi aralarındaki kategorik ilişkileri incelenmelidir. Yeni ontoloji, varlıkların bu ilişkilerini incelemektedir.

3. Fenomenoloji akımına göre “paranteze almak” ne demektir?

---

4. Hermeneutik, “tarih, tin ve dil” arasında nasıl bir ilişki kurmaktadır?

---

5. Varoluşçuluk akımına göre insanın seçim yapabilmesi onun hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır?

---

6. Diyalektik materyalizm toplumsal altyapı ile toplumsal üstyapı arasında nasıl bir ilişki kurmaktadır?

Öğrencilerin tabloda verilen Türkiye’de felsefenin gelişmesine katkıda bulunan bazı felsefecilerin bir kısım görüşleriyle ilgili bilgileri okumalarını ve sorulara cevap vermelerini sağlayınız.

TÜRKİYE’DE FELSEFİ DÜŞÜNCEYE KATKIDA BULUNAN BAZI FELSEFECİLER VE GÖRÜŞLERİ

Rıza Tefvik BÖLÜKBAŞI: Akıl ile Tanrı’nın varlığı bulunabilir. Ölüm, hayret ve şüphe olguları bizi varlıkta ilk sebebe götürür. Bu da Tanrı’dır. Varlıkta birlik vardır. Her şey Tanrı’nın gücünün görünüşünden ibarettir. İnsan evrenin merkezi ve özetidir. Bu sebeple de âlemin en değerli ve en güzel varlığıdır.

Hasan Âli YÜCEL: Hürriyet, insan ve toplum için bir idealdir. Hürriyet, ancak insanın kendi başına düşünmeye başlamasıyla elde edilebilir. Hürriyet; bir düşünüş, bir farkına varma ve bir anlayış olma özelliği taşımaktadır. Eğitim sistemi, ilk olarak insanın kendi başına düşünmesine olanak tanınmalıdır. Hürriyet olmayan yerde bireyin karakteri gelişmez.

Nusret HIZIR: Felsefe ve bilimin kendine ait bir dili ve özel kavramları bulunmaktadır. Felsefe, diyalektik bir çerçevedir. Analitik felsefenin çözümlenme sonucunda ulaştığı şey, bütünün parçasıdır. Parça, bütün değildir. Analitik felsefe, yöntem kaygısı yüzünden durağan bir pozisyona düşmektedir. Analitik felsefe, sadece parçaya varmada işe yaramaktadır. Bütünlüğü yakalamada diyalektik yöntem önemlidir.

Hilmi Ziya ÜLKEN: Felsefe bilimdir. Felsefe, dogmatik düşüncelerden arınarak hakikate yönelmelidir. Akıl, felsefenin mantık ise düşünmenin aracıdır. Fenomenoloji içinde yöntem kazanan mantık, felsefeye yararlı olmaktadır. Fenomenolojinin özellikle “paranteze alma yöntemi” önemlidir. İrade özgürlüğü ve başkalarına karşı sorumlu olmanın temeli Allah’a karşı sorumlu olmaktır. İnsanın özgür olması, onun sonlu varlığı düşünemesine bağlıdır.

Takiyettin MENGÜŞOĞLU: İnsan, ontolojik temelde antropolojik bir varlıktır. İnsanın gerçekleştirdiği her şey ahlak konusu içinde ele alınır, bunlar bir bütün hâlinde incelenirse ahlakın ne olduğu anlaşılır ve dolayısıyla insan da anlaşılabilir olur. İnsan, değer üreten bir varlıktır ve ona yaklaşıırken bu değerler göz ardı edilmemelidir. İnsan kendi eylemlerinden sorumludur, onun kişi olması bu sorumluluğu taşımasındandır.

Macit GÖKBERK: Felsefenin işlevlerinden biri kültürü güçlendirmek ve insanlara çağın bilincini fark ettirmektir. Toplum çıkmaza girdiği zaman felsefe insanları aydınlatır. Felsefe, hayatın içindedir ve gerçeğin anlaşılmasını sağlar. Türkiye’de yapılan felsefe ülkeyi aydınlanmaya götürmektedir. Türkiye, Batı gibi bazı toplumsal evrelerden geçmelidir.

Nurettin TOPÇU: Hareket, düşüncenin içsel hâlidir. İnsanın var olması, düşünme ve hareketle ilgilidir. Düşünerek hareket etme özelliğine sahip olan insana üstün bir varlık tarafından amaç verilmiştir. İnsanın amacı sonsuz olana ulaşmaktır. Sonsuz olan Allah’tır. Özgür irade sahibi olan insan, bilerek ve isteyerek harekette bulunur; harekette bulunması insanlık vasfını kazandığını gösterir. İnsan doğası; ruh, irade ve imandan oluşur.

Aydın SAYILI: Bilim rasyonel, nesnel ve objektif bir etkinliktir. Bu nitelikler, bilim adamının inanç ve değer yargılarından bağımsızdır. Bilimin tabiatına ilişkin düşünceleri şekillendirmede bilim tarihi çok faydalıdır. Çünkü bilim tarihi, epistemoloji ve bilim felsefesine ilişkin meselelere ya da bilimle ilgili sorulara ait diğer konulara bakış açımıza yeni bir boyut ekleyebilecektir.

Mübahat TÜRKER KÜYEL: Felsefe, Antik Yunan’da doğanın karşısında duyulan şaşkınlıktan doğmuştur. Türkiye’nin çok eski ve zengin bir kültürü bulunmaktadır. Antik Yunan kültürü haricinde Türk kültürünün de dünya kültürleri içerisinde büyük katkısı olmuştur. Türk düşüncesi ile Mezopotamya ve Sümer düşüncesi arasında anlamlı bir bağlantı bulunmaktadır.

İoanna KUÇURADİ: Varoluş özden önce gelmekte ve insanın bu öze eklediği özgürlük sonradan oluşmaktadır. Her insana açık olan özgürlüğe ulaşma durumunu sadece bazı insanlar gerçekleştirebilmektedir. Sartre, özgürlüğün insana ait bir özellik olduğunu düşünmektedir oysa özgürlük varoluşun olanağıdır. Her insan, değerlerle hareket edememekte ve bunu yaşamlarında gösterememektedir.

Nermi UYGUR: Toplum olarak yapmamız gereken şey yaşama etkisi olan, kendine özgü özelliklerle bezenmiş çağdaş bir kültürle ortaya çıkmaktır. Felsefe bu kültür kuruluşunda kendine düşen rolü oynamalıdır. Kendi felsefemizi kendimiz üretmek zorundayız. Ne var ki başka felsefelere ve kültürlere sırt çevirmek yanlıştır.

7. Türkiye’de felsefi düşünceye katkıda bulunan felsefecilerin 20. yüzyılın felsefesine ait hangi kavramları odak aldıklarını yazınız.

Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI				
Hasan Âli YÜCEL				
Nusret HIZIR				
Hilmi Ziya ÜLKEN				
Takiyettin MENGÜŞOĞLU				
Macit GÖKBERK				
Nurettin TOPÇU				
Aydın SAYILI				
Mübahat TÜRKER KÜYEL				
İoanna KUÇURADI				
Nermi UYGUR				

8. 20. yüzyılda yaşasaydınız hangi konularla ilgili felsefi tartışmalar yapardınız? Nedenini açıklayınız.

---

9. 21. yüzyılın hangi problemleri üzerinde felsefi tartışmalar yapılmalıdır? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek yazınız.

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun kavramlarla doldurunuz.
- a) Hermeneutik akımına göre doğa bilimleri ....., tinsel bilimler ise ..... bilgilerdir.
- b) Yeni ontoloji, varlıkları ....., ..., ... olmak üzere dört temel katmana ayırmaktadır.
2. Türkiye’de felsefi düşünceye katkıda bulunan felsefecilerle ilgili olarak verilen bilgilerin doğru olanlarına (D), yanlış olanlarına ise (Y) işareti koyunuz.
- a) Hilmi Ziya Ülken, özgürlük ve sorumluluk ilişkisini Allah’a karşı sorumlu olma bağlamında ele almaktadır. ( )
- b) Aydın Sayılı, felsefe ve bilimin gelişmesi için bilim tarihini önemli görmektedir. ( )
- c) İoanna Kuçuradi, Sartre’nin öz ve özgürlükle ilgili öncelik ve sonralık sıralamasına katılmaktadır. ( )
- d) Nurettin Topçu, insan doğasının ruh, irade ve imandan oluştuğunu söylemektedir. ( )
- e) Rıza Tevfik Bölükbaşı’na göre sevgi, âlemin en değerli ve en güzel varlığıdır. ( )
3. **20. yüzyıla ait felsefi akımlar ve temsilcileri ile ilgili verilen aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?**
- A) Mantıkçı Pozitivizm-Rudolf Carnap
- B) Diyalektik Materyalizm-Karl Marx
- C) Hermeneutik-Wilhelm Dilthey
- D) Yeni Ontoloji-Nicolai Hartmann
- E) Fenomenoloji-Friedrich Nietzsche
4. *I. Felsefe yeni yöntemler kazanmıştır.*
II. Bilim üzerine yapılan çalışmalar sonucunda bilim felsefesi ortaya çıkmıştır.
III. Bilime Tanrı’nın yarattığını anlamak için önem verilmiştir.
IV. Sembolik mantık çalışmaları yoğunlaşmıştır.
- Verilenlerden hangileri 20. yüzyıl felsefesinin özellikleri arasındadır?**
- A) Yalnız III
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III
- E) I, II ve IV
5. *Her dönemin kendi tinselliği vardır ve bu tinsellik de dilde kendine has anlamlar oluşturur. Tarihsel bir dönemi veya tarihsel bir olayı anlayabilmek için o dönemin tinsel yapısının dile yüklediği anlamlara bakılması gerekir.*
- Bu açıklama aşağıdaki felsefi görüşlerden hangisi ile ilgilidir?**
- A) Diyalektik
- B) Hermeneutik
- C) Fenomenoloji
- D) Kartezyen felsefe
- E) Skolastik felsefe

6. Husserl, paranteze almayı üç durum için gerekli görür. Bunlar:

I. Nesnelerin renk ve şekil gibi özelliklerinden arındırılması

II. Toplumsal yaşantının oluşturduğu görüş ve ön yargılardan uzaklaşılması

III. Nesnelerin gerçekten var olup olmadıklarına yönelik şüpheden uzak durulması

Verilenler sırasıyla aşağıdaki paranteze alma durumlarından hangisine karşılık gelir?

I.	II.	III.
A) İdelerle ilgili	Tarihle ilgili	Varoluşla ilgili
B) Tarihle ilgili	Varoluşla ilgili	İdelerle ilgili
C) Varoluşla ilgili	Tarihle ilgili	İdelerle ilgili
D) Tarihle ilgili	İdelerle ilgili	Varoluşla ilgili
E) İdelerle ilgili	Varoluşla ilgili	Tarihle ilgili

CEVAP ANAHTARI

1. Etkinlik

Yargı	Skolastik Düşünce	Modern Düşünce
İncelediği konuya bilimsel olarak yaklaşır.		x
Devlet yönetiminde hukuk kuralları egemendir.		x
Felsefenin görevi kilisenin öğretilerini desteklemektir.	x	
Evren, akla ve deneylere başvurularak açıklanır.		x
Felsefe, tümüyle dini konu edinmektedir.	x	
Felsefe dinin dışında doğayı, insanı ve evreni inceler.		x
Birey kendi adına düşünüp kararlar verebilen bir değerdir.		x
Her alanda bilim otoritesi söz konusudur.		x
Teolojiden bağımsız değildir.	x	
Evren, dinsel bir bakış açısıyla açıklanır.	x	
Devlet din kurallarıyla yönetilir.	x	

2. Skolastik düşünceyi sarsan temel iddia evrenin mükemmel olmadığı, dünyanın ve evrenin kutsal olmayan sıradan birer varlık olduğu düşüncesidir. İnsan bilim yaparak evreni anlayabilir, açıklayabilir ve hatta evrene müdahale edebilir.
3. Rönesans'la birlikte doğa, bilimin konusu hâline gelmiştir. Bilimin doğaya, evrene ve insana dair bütün bilinmeyenleri ortaya çıkarabileceği düşüncesi egemen olmuştur. Bu da bilimlerin her alanda kendini göstermesini sağlamıştır.

Filozof	Hümanizm	Kartezyen Felsefe	Bilimsel Yöntem	Hukuk Felsefesi
Galileo, "Doğa olaylarının açıklanması, Aristoteles'in yapıtlarına değil gözlem ve deneye dayanmalıdır." der.			x	
Machiavelli'ye göre insan, kendi güç ve iradesiyle kendi hedefine egemen olabilir; kendi kendini zaman içinde yaratıp geliştirebilir.	x			
Grotius'a göre birtakım haklar insanın doğasında bulunur. Bu haklar, insan doğası gibi her yerde, her dönemde aynıdır. Her insanda ve her toplumda birdir. Bu haklar değişmezdir, Tanrı bile istese onları değiştiremez, tıpkı 2 kere 2'nin 4 olmasını değiştiremeyeceği gibi.				x
Descartes, aklını kullanarak tüm bilgilerinden şüphe eden bireyin kesin bilgiye ulaşmasının mümkün olduğunu savunur.		x		

5. Rasyonalizm, materyalizm, empirizm

2. Etkinlik

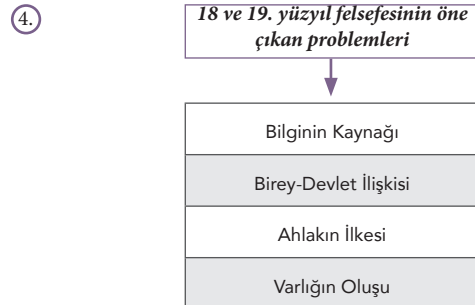
1. D
2. C
3. Hümanizm
4. Bilimsel yöntem
5. Kartezyen felsefe
6. Hukuk felsefesi
7. A
8. B
9. E
10. D
11. D
12. E
13. A

1. Çalışma Kağıdı

1. Skolastik düşüncede geleneksel felsefe ve dini değerlere körü körüne bağlılık söz konusu iken modern düşüncede sorgulama ve eleştiri önemlidir. Skolastik düşüncede din ve inanç hayatı şekillendirirken modern düşüncede akıl ve bilimin rehberliğinde bir yaşam söz konusudur.
2. Hümanizm, bilimsel yöntem, kartezyen felsefe ve hukuk felsefesi
3. Kopernik'tir. Çünkü diğerlerinden önce yaşamıştır.
4. N. Kopernik: Dünya değil, Güneş evrenin merkezindedir.
G. Galileo: Taşın niçin düştüğü değil nasıl düştüğü araştırılmaktadır.
F. Bacon: Tümdengelimle değil tümevarımla doğru bilgiler elde edilir.
I. Newton: Kütle Çekim Kanunu tüm evrende geçerlidir.
5. D
6. A

3. Etkinlik

2. Tez (Sav): Elma çekirdeği, Antitez (Karşı Sav): Elma ağacı, Sen-tez (Bileşim): Elma ağacının meyvesi
3. J. J. Rousseau, Diderot, d'Alembert, I. Kant, Bentham, Hegel, Montesquieu, Voltaire ...

4. Etkinlik

2. Çalışma Kağıdı

1. Aydınlanma Dönemi'nin en belirgin özelliği insanı ve doğayı akıl temelinde anlamaya çalışmasıdır. İnsanın akli sayesinde özgürlüğe ve mutluluğa kavuşabileceği ve daha güzel bir dünya oluşturabileceği düşünülmektedir. Ekonomik ve siyasal açıdan kendini hissettiren bu gelişmeler, Fransız İhtilali gibi bir olayın ve Sanayi Devrimi gibi bir olgunun yaşanmasına neden olmuştur. Fransız İhtilali'nin ardında sosyal yaşayıştaki eşitsizlik, adletsizliğin söz konusu olması ile özgürlük düşüncesinin oluşması yatmaktadır. Mutlak monarşinin yıkılmasıyla birlikte cumhuriyet rejimi kurulmuştur. Sanayi Devrimi ile birlikte ulaşım kolaylaşmış, kültürel ve ekonomik etkileşim artmıştır.
2. Kant tek başına aklın "a priori" bilgilerin yetersiz olduğunu ve tek başına duyu organlarının da "a posteriori" verilerinde yetersiz olduğunu, bilgilerin oluşumunda hem akılsal verilerin hem de duyu organlarının gerekliliğini vurguluyordu. Bu bağlamda hem akılcıları hem de empiristleri yani deneyicileri yetersiz bulmaktadır. Bu yüzden felsefesine "eleştirel felsefe" adı verilmiştir. Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür, derken de bu uzlaştırıcı yaklaşımını kullanmıştır. Burada algıdan kastedilen deneyimlerimizdir. Deneyimler, duyu organları tarafından elde edilen verilerdir. Dolayısıyla deneyim olmadan kavramların karşılığı boş olacaktır. Kavramdan kasıt ise doğuştan getirdiğimiz aklın ilkeleridir. Bunun yanında doğuştan getirdiğimiz akıl anlama ilkeleri yani kategorilerimiz olmazsa algılamalarımız ve deneyimsel verilerimiz kördür, âdeta anlamsızdır.

3.

İfadeler	Doğru	Yanlış
18. yüzyıl ve 19. yüzyıl felsefesinde monarşiye dayalı devlet fikri ön plana çıkmıştır.		X
Locke, liberal (özgürlükçü) bir devlet sistemini öngörmüştür.	X	
Özgürlük kavramı, Fransız Devrimi sonucunda sıkça kullanılmaya başlanmıştır.	X	
Özel mülkiyet ile devlet oluşumu arasında herhangi bir ilişki kurulamaz.		X
Yasalar, tüm insanlığın ortak iradesiyle oluşmuştur.		X
İnsanlar, doğuştan sahip oldukları haklarını korumak için sözleşme yapma ihtiyacı duymuştur.	X	
Yasama, yürütme ve yargı, güçler ayrılığı ilkesine duyulan ihtiyaçtan doğmuştur.	X	
Özel mülkiyetin oluşumu ile başlayan çatışmaları önlemek için devlet kurulmuştur.	X	
Birlik ve beraberlik açısından devletin her türlü gücü elinde bulundurması zorunludur.		X

4. Her iki düşünürün toplumsal refah ve mutluluğu önemsediklerini, olabildiğince çok insanın faydasını düşündüklerini görmekteyiz. Kant'ın ahlak anlayışının temelinde iyiyi isteme ilkesi vardır. Eylemde önemli olan iyi niyettir, bu ahlak açısından koşulsuz biçimde yerine getirilmelidir. İşte bu ona göre ödev ahlakıdır. Ödev insanın sorumluluğunu aldığı eylemdir. Vicdanın emrettiği davranışlardır. Ödev bütün insanlar için geçerli evrensel bir nitelik taşır. Bentham, ahlaki fayda temeline dayanmıştır. İnsanın doğası gereği acıdan kaçıp hazza yöneleceğini söyler. Mutluluk ise insanın aklıyla doğru eylemleri seçmesine bağlıdır. Kötülükler ise insanın yanlış tercihlerde bulunmasından, aklını kullanamamasından kaynaklanır.

5.

	TEZ	Meyve çekirdeği (Tohum)
• 18-19. yüzyılda varlık üzerine görüşleriyle ünlü olan filozof Hegel'dir. • Hegel'e göre varlığın temelinde akılsal bir ilke olan "geist" (gayst) yer alır. • Geist; Tanrı, akıl, tin olarak da adlandırılır. Tüm varlıkların ilk formu "geist" tir. • Hegel, varlıkların oluşumunu diyalektik yöntemle açıklar. • Diyalektik: Karşıt şeylerin çatışarak yeni şeyler oluşturmasının yöntemidir. Buna göre varlıklar tez, antitez, sentez sürecinden (diyalektik) geçerek oluşur. • Kısaca bir şeyin oluşması için karşıt varlıkların çatışması ve yeni bir senteze ulaşması gerekir.	ANTI-TEZ	Meyve ağacı
	SEN-TEZ	Meyve (Tez-tohum)

8.

18-19. yüzyıl Felsefesinin Dil ve Edebiyatla İlişkisi	Felsefe Edebiyat İlişkisinin Sonuçları
Felsefi ve edebî eserlerin çoğalması	Tolstoy (Tolstoy) ve Dostoyevski'nin (Dostoyevski) tanınması
Halkın aydınlanması	Aristokrasinin ortadan kalkması
Voltaire (Volter), Montesquieu, Rousseau, D'Alembert (Dalembert) ve Diderot'un (Didoğ) yazıları	Edebiyatta romantizm akımının ortaya çıkması
Fransız İhtilali sonrası	Düşünsel zenginliğin artması
Aristokrasinin ortadan kalkması, özgür düşüncenin ortaya çıkışı	Realizm akımının ortaya çıkması
İnsan ve toplum gerçeğini anlamaya yönelik akım	Fransız İhtilali
Realizm akımının önemli temsilcileri	Ansiklopedinin ortaya çıkması

5. Etkinlik

1.	Birçok yeni felsefi akım ortaya çıkmıştır.	X
	Ele alınan konuları inanç sistemlerine bağlı olarak açıklama çabası görülür.	
	Gerek yetişen filozof sayısı gerekse ortaya konan ürün açısından kısır bir dönemdir.	
	Dil ve mantık alanındaki çalışmalara ilgi artmıştır.	X
	Felsefe tarihine yön verecek büyük sistemlerin oluştu- rulmasına özen gösterilmiştir.	
	Yoğun bir şekilde yaşanan sosyal ve siyasal gelişmeler felsefe yapmayı zorlaştırmıştır.	
	Tartışma ve yorum bolluğu düşünce üretiminde verim- liliği artırmıştır.	X
	Klasik felsefe geleneğindeki yöntem anlayışına bağlı kalınmıştır.	
	İçinde bulunulan çağın toplumsal ve siyasal gelişmele- rinin etkisinde kalınmıştır.	X
	Felsefi çalışmalarda belirli alanlara ve konulara yönelik uzmanlaşma ön plandadır.	X

20. yüzyıl insanlığın yaşadığı ilerlemenin ve özellikle de teknolojik gelişmelerin yanında büyük çöküşlerin, toplumsal sorunların, savaşların, yıkımların, acıların yaşandığı bir dönemdir. İnsanların bu yüzyıldaki savaşlar ve acıların etkisiyle modern dünyaya güveni sarsılmış ve özgürlük, mutluluk, irade, insanlık, barış, sevgi, varoluşun anlamı gibi kavramlara ilgisi artmıştır. Bu kavramları sorgulayarak çeşitli düşünceler ortaya koyan varoluşçu felsefe, insanların bu konudaki ihtiyaçlarını karşılayan önemli bir düşünce akımı olarak 20. yüzyılın felsefe sahnesinde yerini almıştır.
3. Mantıkçı pozitivistlere göre bir önermenin anlamlı bir önerme olarak kabul edilmesinin koşulu deney ve gözlem yoluyla doğrulanabilmesidir. Metafizik önermeler deney ve gözlem yoluyla doğrulanamayacağı için anlamsız önermeler olarak kabul edilir. Örneğin “Şu anda hava sıcaklığı sıfır derecenin altındadır.” önermesi deney ya da gözlem yoluyla doğrulanabilir bir önermedir. Bir derece yardımıyla hava sıcaklığı ölçülür ve sıcaklık sıfır derecenin altındaysa önerme doğrulanmış, sıfır derecenin altında değilse yanlışlanmıştır. Mantıkçı pozitivistlere göre her iki durumda da önerme anlamlı bir önerme olarak kabul edilir. Metafizik bir önerme olan “Ölümden sonra yeni bir yaşam başlayacaktır.” önermesi deney ya da gözlem yoluyla doğrulanamayacağı yani hakkında doğru yahut yanlış şeklinde bir hüküm verilemeyeceği için mantıkçı pozitivistlere göre bu önerme anlamsızdır.
4. Bir kalemi ele alacak olursak bu kalemlerle ilgili fenomene yönelik bilgilerimizi yani önceden edindiğimiz tüm bilgileri (kalemın markası, rengi, şekli, türü, hangi maddeden nereden nasıl ve ne zaman üretildiği, nereden satın aldığımız gibi) bir kenara yazalım ve bunları hiç bilmediğimizi varsayalım. İşte bu noktada fenomenlerin özüne dair bilgiye ulaşmış oluruz yani kalemın gerçek bilgisini, özünü kavrarız.
5. Diyalektik materyalizme göre değişim ve gelişim diyalektik yasalara bağlıdır. Maddenin “tez-antitez-sentez” şeklindeki diyalektiği varlıklarda değişime yol açar. Karşıtların savaşı ve sonrasında doğan birlik dönüşüme yol açar. Eskiye yok ederek yeniye ortaya koyar.

6. Hasan Ali Yücel: Çeviri faaliyetleri yaptırarak klasik felsefe eserlerinin Türkiye’de okunmasını sağlamıştır.

Takiyettin Mengüşoğlu: Değer alanında yaptığı çalışmalarla sistematik felsefenin gelişimine katkıda bulunmuştur.

Hilmi Ziya Ülken: Varlık felsefesi alanındaki çalışmalarıyla Türkiye’de felsefi düşünceye katkı sağlamıştır.

Macit Gökberk: Dil ve düşünce üzerine çalışmalar yapmıştır. Felsefenin daha anlaşılır olabilmesi için sade bir Türkçe kullanılmasını gerektiğini savunmuştur.

Mübahat Türker Küyel: Felsefenin tarihsel gelişimi, kültürler arası etkileşimde Türk kültürünün yeri ve önemi konularındaki çalışmalarıyla felsefeye katkıda bulunmuştur.

İonna Kuçuradi: Türkiye Felsefe Kurumunun kuruluşuna öncülük etmiş, değerler felsefesini temel alan bir yaklaşımı ön plana çıkarmıştır.

Nurettin Topçu: Felsefesinin merkezine ahlaki yerleştirmiş; Türk düşüncesine hareket, irade ve isyan ahlaki kavramlarını kazandırmıştır.

Aydın Sayılı: Türk-İslam dünyasındaki bilimsel faaliyetler alanındaki çalışmalarıyla felsefe literatürüne önemli katkılar sunmuştur.

6. Etkinlik

1. 20. yüzyılın iki temel özelliği bulunmaktadır. Birincisi iki büyük dünya savaşının yaşanması, ikincisi ise bilim ve teknoloji alanında yaşanan büyük değişimler ve gelişmelerdir.
2. 20. yüzyılda yaşanan savaşların ortaya çıkardığı sosyal ve psikolojik atmosfer mutluluğa, özgürlüğe ve barışa ilişkin çeşitli düşünceler ortaya çıkarmıştır. İnsanı mutluluğa taşıyan düzen arayışları ve adil paylaşım talepleri bu dönemde yeni felsefi fikirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Öte yandan bilim ve teknolojiye yaşanan değişimler ve gelişmeler toplumsal hayatı, düşünceyi ve felsefeyi derinden etkilemiştir. Çoğulculuk, öznelleşme ve bireyselleşme olguları dönemin felsefi tartışmalarından bazılarıdır.
3. Paranteze almak, önceden edinilmiş bilgilerden, ön yargılardan ve rastlantısal özelliklerden uzaklaşmak ve onları yok saymaktır.
4. Hermeneutik, yaşanan her dönemin kendine ait bir tinselliği bulunduğunu ve bu tinselliğin dilde kendine has anlamlar oluşturduğunu söylemektedir. Akıma göre tarihsel bir dönem veya tarihsel bir olayı anlayabilmek için o dönemin tinsel yapısının dile yüklediği anlamları bilmek gerekir.
5. Varoluşçuluk akımına göre insanın seçim yapabilmesi onun özgür oluşundan kaynaklanmaktadır.
6. Diyalektik materyalizme göre bir toplumda ekonomik anlamdaki üretim ilişkileri (maddi unsurlar) altyapıyı, siyaset ve hukuk gibi kurumlar ise üstyapıyı oluşturmaktadır. Akıma göre altyapı, üstyapıyı şekillendirmektedir.

7. Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI	akıl	varlık	insan	
Hasan Ali YÜCEL	hürriyet	birey		
Nusret HIZIR	bilim	din	yön-tem	
Hilmi Ziya ÜLKEN	bilim	fenome-noloji	irade	özgür-lük
Takiyettin MENGÜŞOĞLU	ontoloji	ahlak değer	değer	insan
Macit GÖKBERK	kültür	bilinç		
Nurettin TOPÇU	özgürlük	varoluş		
Aydın SAYILI	bilim	değer	epis-temo-loji	
Mübahat TÜRKER KÜYEL	kültür			
İoanna KUÇURADI	varoluş	özgürlük	insan	değer
Nermi UYGUR	kültür			

8. 20. yüzyıl filozoflarına benzer felsefi tartışmalar yaptım. Çünkü insanın varlığını tehdit eden, özgürlüğünü yok eden, değerleri ve kültürü altüst eden bir dönemde varoluş, barış, adil paylaşım ve özgürlük en çok üzerinde düşünülmesi ve felsefe yapılması gereken konular olmayı hak etmektedir.
9. 21. yüzyılın felsefi tartışmalar yapmayı hak eden konularından bazıları şunlardır: sanal ortamların ve çevrim içi uygulamaların düşünce ve felsefe üzerindeki etkileri; koronavirüs salgınının toplumsal ilişkiler, aile ve eğitime yansımaları; savaşların beraberinde getirdiği uluslararası göç olgusunun insanlık, değerler, ahlak ve hukuk açısından ifade ettiği anlam; bilgiye erişimdeki hız ve kolaylığın olumlu sonuçları, bilim ve teknolojideki olağanüstü gelişmenin faydaları... Çünkü yaşanan bu temel özellikler öncelikle bireyi ve toplumu etkilemektedir. Bireyi, toplumu ve kültürü etkileyen bu olgular dolaylı olarak düşünceyi etkileyecek ve yeni felsefi tartışmaları beraberinde getirecektir.

3. Çalışma Kâğıdı

1. a) dışsal, içsel
b) tinsel, ruhsal, organik ve inorganik
2. a) D
b) D
c) Y
d) D
e) Y
3. E
4. E
5. B
6. A